

Ruhun Hastalıkları ve Çareleri: Sufi Psikolojisi El Kitabı

Ebu Abdurrahman es-Sülemî

Çeviri: Cemal Aydın, Sufi Kitap Yayınları, 2019

Ömer Kaya*

Başlangıçta günah zihinde tohum hâlinededir.

Kul onu derhal söküp atmaya gayret etmelidir.

Yoksa kök salıp filizlenir ve söküp atması zorlaşır.

Daha sonra vesveseye dönüşür.

Onu da insan, nefis terbiyesi ve büyük bir ruhi çaba ile alt etmelidir.

Aksi takdirde ondan şehvet ağacı boy atar.

Derken günah aklı da, zihni de, idraki de esir alır.

* omerkayseri@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-6071-8538

Muhammed b. el-Hüseyn es-Sülemî H.325/M.937'de Nişâbur'da doğmuş, Ebu'l-Kâsım Nasrabâzî'den hırka giymiştir. Başta Ebû Saîd-i Ebû'l-Hayr, Abdülkerîm el-Kuşeyrî, Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ebû Abdurrahman el-Cüveynî, Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî olmak üzere birçok mutasavvîf ve âlime hocalık yapmıştır. Döneminin tanınan İslam âlimlerinden biri olan Sülemî, H.412/M.1021 tarihinde doğduğu yerde vefat etmiştir. *Tabakâtü's-süfiyye* ve *Hakâiku't-tefsir* gibi tanınmış eserlerinin yanında büyük bir kısmı tasavvuf ile ilgili olmak üzere tefsir, hadis, ahlak, tarih ve tabakat türünde çoğunluğu günümüze ulaşamayan yüzden fazla kitap ve risalesi bulunmaktadır.¹

Tanıtıma konu olan eserin orijinal ismi *Uyûbu'n-nefs (Nefsin Kusurları)*'tir. Kitabı tercüme eden Cemal Aydın, çeviriye *Ruhun Hastalıkları ve Çareleri* ismini vermeyi uygun bulduğunu belirtir (s.9). Sülemî risaleyi, bir şeyhin nefsin neleri gizleyip sakladığına, hastalıklarının mahiyetine dair bir eser talep etmesi üzerine kaleme aldığını ifade eder (s. 13).

Müellif, eserine âdet gereği teberrüken besmele, hamdele ve salvele ile başlar. Dua ve isti'âze bölümünü nefis odaklı ele alması okuyucuya kitabın içeriği hakkında ilk ipuçlarını sunar. Nefsin basamaklarına dair kısa bir mukaddime sonrası tasavvuf klasiklerinde sıkça gördüğümüz sıralamanın aksine, önce nefs-i mutmainneyi sonra nefs-i levvâmeyi nihayetinde nefs-i emmâreyi Kur'an-ı Kerim'den âyetlerle açıklar. Bu sıralamayla kitabın ağırlık noktasının nefs-i emmâreyle ilgili oluşunu dolaylı yoldan dile getirir.

Sülemî, özü itibariyle kusurlu ve hastalıklı bir yapıya sahip nefsin bütün hatalarını tek tek saymanın imkânsızlığına dikkat çeker. Kitabında önemli gördüğü yetmiş konuyu işlemektedir. Yazar, her bölümde manevi bir hastalığı inceleyerek tanımını yapmakla beraber âyetler, hadis-i şerifler, sahâbe kavli, sûfi ve âlimlerin söz ve şiirlerinden referanslarla açıklamalarda bulunur.

Nefsani hastalıklarının tedavisini, "Çare" başlığı altında ele almıştır. Bu nedenle kitaptaki her bölüm müstakil bir reçete görünümündedir. Sülemî, eserinde bir yazardan ziyade manevi bir doktor rolündedir. Bazı bölümlerin Çare kısmının hemen altında ince bir motifle ayrılan açıklama alanı yer almaktadır. Burada çevirmen konu ile ilgili yazarın diğer

---

¹ <https://cdn.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/38/C38012423.pdf> (erişim:05.06.2020)

kitaplarından veya başka müelliflerin eserlerinden alıntıları okuyucuya sunmaktadır.

Eser genel itibariyle uygulamalı bir psikoloji kitabı görünümündedir. Sülemi, yalnızca nefsi hastalıkları dile getirmekle kalmayıp inananlara Allah'ın da yardımıyla dünya ve ahiret saadetine ulaşma noktasında uygulayabilecekleri kısa reçeteler sunmaktadır. Neredeyse bin yıl önce kaleme alınmasına rağmen günümüz insanının maruz kaldığı ve ızdırap duyduğu açgözlülük, hırs, öfke, isyan, gaflet, ihmal, tembellik, şımarıklık, övünme vb. ruhi hastalıklarına hitap etmesi kitabın yüzyılları aşan yönüdür. İnsanın manevi hastalıklarının hemen hemen her devirde benzer olduğunu göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Manevi hastalıklar, tedavisi uzun süren bir mücadeleyi gerektirmektedir. Bu sürecin zorluğunu Mudar el-Karî şu veciz sözüyle dile getirir: *“Tırnaklarla dağı delmek, gönle yerleşmiş bir arzuyu söküp atmaktan daha kolaydır”* (s.67). Toplumun her kesimine hitap eden küçük hacimli eser, başucu ve el kitabı niteliğindedir. Ele aldığı konuların ruhi hastalıkların tedavisi olduğunu bilmek kitabın süratlice okunulmaması gerektiğini ortaya koymaktadır. Kanaatimizce eserin, özüksenerek ve önerilen tedavi yöntemlerinin tatbik edilerek ele alınması, manevi hastalıkların şifa bulması noktasında daha tesirli olacaktır.

İçerik kadar çevirideki sade ve akıcı dil de eseri sürükleyici kılmaktadır. Bir sonraki baskıda hadislerin tahrîci, Sülemi'nin ve başka müelliflerin eserlerinden yapılan alıntılarının kaynaklarının belirtilmesi çeviriye zenginlik katacaktır. Eseri okuyucuyla buluşturan Cemal Aydın'a ve Sufi Kitap'a teşekkür ederiz.